

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

Доктора економічних наук, професора

ЛОГОШІ Романа Васильовича

на дисертаційну роботу ЛЯШЕНКО Ружени Вікторівни
на тему: «Формування системного менеджменту в агробізнесі»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності
073 «Менеджмент» в Поліському національному університеті

Дисертаційне дослідження Ляшенко Ружени Вікторівни на тему «Формування системного менеджменту в агробізнесі», результати якого подано до захисту, характеризується високим рівнем актуальності та спрямоване на розв'язання важливих науково-теоретичних і прикладних проблем розвитку аграрного сектору економіки.

1. Актуальність теми дисертації і її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Аграрний бізнес є не лише важливою складовою національної економіки, а й стратегічним чинником глобального розвитку, адже ефективність його функціонування і трансформація бізнес-ланцюгів визначають рівень продовольчої безпеки держави, формування її експортного потенціалу та впровадження інновацій суб'єктами господарювання. Ефективність відтворювальних процесів у агробізнесі безпосередньо залежить від інтеграції системних механізмів координації, впровадження інноваційних управлінських технологій, оптимізації структури бізнес-відносин та формування гнучких і адаптивних екосистем. Актуальність досліджуваної проблематики особливо зростає для вітчизняного агробізнесу, який нині функціонує в умовах воєнних загроз та глобальної продовольчої нестабільності.

Враховуючи зазначене, дослідження Ляшенко Р.В., присвячене обґрунтуванню теоретико-методологічних та прикладних засад формування системного менеджменту в агробізнесі на локальному, регіональному та національному рівнях, а також розробці науково обґрунтованих стратегічних

орієнтирів розвитку його інноваційного потенціалу, набуває особливої значущості.

Наукові результати та висновки, викладені у дисертаційній роботі, відображають результати наукових досліджень, проведених здобувачем відповідно до плану науково-дослідної діяльності кафедри менеджменту організацій і адміністрування ім. М.П. Поліщука Поліського національного університету за темою «Стратегічні напрями розвитку аграрного сектора економіки північно-західного регіону України в умовах інституційних змін та соціально-економічних трансформацій» (Державний реєстраційний номер 0115U006781) у рамках тематичного підрозділу «Розвиток підприємництва на сільських територіях» (2018–2020 рр.). Крім того, дослідження виконувалося відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри менеджменту та маркетингу за темою «Стратегічне управління інноваційним розвитком соціально-економічних систем в умовах євроатлантичної інтеграції України та глобалізації» (Державний реєстраційний номер 0121U107527), зокрема у межах тематичного підрозділу «Управління розвитком суб'єктів інфраструктури агробізнесу в регіоні» (2018–2023 рр.).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи Ляшенка Р. В. відзначаються високим рівнем наукової обґрунтованості, що зумовлено застосуванням комплексного підходу до дослідження об'єкта та інтеграцією теоретичних, методологічних і прикладних аспектів системного менеджменту в агробізнесі.

Достовірність і наукова вірогідність сформульованих висновків і пропозицій підтверджується апробацією основних результатів дослідження на науково-практичних конференціях різних рівнів, а також використанням широкого спектра загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, зокрема монографічного, абстрактно-логічного, системно-структурного,

методу зважених оцінок, порівняльного аналізу та групування, програмно-цільового підходу, соціологічних досліджень, методів теорії ігор, математичного моделювання часових рядів за методикою ARIMA, регресійного та графічного аналізу, а також ґрунтовною інформаційною базою.

3. Наукова новизна і практичне значення результатів дослідження

Оцінюючи новизну наукових положень дисертації, винесених на захист, слід зазначити, що вона представлена наступними результатами:

1) удосконалено:

- обґрунтування мультидисциплінарного підходу до формування системного менеджменту в агробізнесі як інтегрованої системи функцій, методів, інструментів та управлінських рішень, що реалізуються ієрархічно організованими суб'єктами управління з метою координації виробничих, інфраструктурних і потенціалоформуючих ланцюгів та мереж аграрного сектору, який створює концептуальну основу для оптимізації системних зв'язків, інтеграції ресурсів і формування екосистем агробізнесу, у межах яких інтелектуально діджиталізовані моделі взаємодії генерують інноваційний потенціал координації соціально-економічного, екологічного та просторово збалансованого розвитку агробізнесових і продовольчих мереж;

- класифікацію механізмів системного менеджменту в агробізнесі шляхом виокремлення їх за ієрархічними (глобальні, національні, регіональні) та функціональними (операційні, технологічного забезпечення, адміністративні, маркетингові, логістичні, комунікаційні, ланцюгової координації) ознаками суб'єктів управління, що дало змогу виявити причинно-наслідкові зв'язки між управлінськими рішеннями та координаційними діями в межах аграрних систем;

- зміст поняття системного функціоналу в менеджменті агробізнесу як організованої взаємодії суб'єктів аграрної системи, що розвивається на засадах сучасних контрактних форматів, діджитал-комунікацій і професійних

активностей адміністративного менеджменту, дизайн якої виконує роль аттрактора – стійкого стану розвитку, здатного вирівнювати траєкторії міжсистемної взаємодії та забезпечувати синергетичний ефект через потенціал спільної координації;

набули подальшого розвитку:

- систематизація чинників, що стримують розвиток потенціалу адміністрування та системного менеджменту в агробізнесі, ідентифікованих на основі діагностики його дизайну у функціональному вимірі (планування, організація, мотивація, контроль) з позицій підтвердження аксіоми управлінської теорії про системність та інтегративність механізму менеджменту, до яких віднесено низький рівень використання цифрових технологій і управління маркетингом, недостатню сформованість збутової політики та інтеграції з локальними партнерами, обмежені знання та компетентності персоналу, нерозвиненість практики управління проєктними командами, стимулювання командної роботи та розробки внутрішніх стандартів контролю;

- концептуалізація профілю менеджмент-ресурсу суб'єктів агробізнесу як інтегрованого ресурсу, що формується на засадах SMART-вузлової координації, динаміка якої детермінується конкретністю (реалізацією стратегій, операційною діяльністю, ринковою активністю, інфраструктурним забезпеченням), підтримується потоками матеріальних, фінансових й інформаційних ресурсів у середовищі бізнес-взаємодії, сприяє підвищенню ризикостійкості підприємств та характеризується інноваційними ознаками вимірюваності (використання Big Data і блокчейну) й таймінгу (часова обмеженість ресурсу координації);

- розробка моделі формування та активізації інноваційного потенціалу екосистеми менеджменту в агробізнесі, що інтегрує механізми кластеризації, SMART-спеціалізації, маркетингу, виробничої та міжгалузевої кооперації, інтеграції галузей інфраструктури агробізнесу, управління знаннями, взаємодії систем аграрних підприємств з організаціями інфраструктури

регіонального (локального) агробізнесу, конкурентами, споживачами, бізнес-стейкхолдерами та інститутами, використання яких забезпечується науково-інноваційним супроводом та інтелектуальним аутсорсингом, що формує синергетичний ефект координації розвитку логістичних дистрибуційних мереж, територіальних хабів, інноваційно-інтелектуальних центрів і організацій фінансово-економічного, страхового та грантового забезпечення розвитку агробізнесу;

- концептуалізація стратегічних детермінант розвитку системного менеджменту аграрних підприємств, що поєднують алгоритм формування та реалізації стратегії системного SMART-менеджменту, інноваційні технології маркетингу, елементи блокчейну та управління великими даними, методи оптимізації трансакційних витрат у ланцюгах агробізнесу, архітектуру взаємодії за концепцією ефекту 4V, стратегічні карти розвитку, операційні платформи за принципом «ціль/задача – функції – результат» та моделі операційних, маркетингових, інфраструктурних і комунікативних ланцюгів, що застосовуються у процесі прийняття рішень щодо укладання угод, забезпечуючи підвищення ефективності та конкурентоспроможності агробізнесу;

- пропозиції щодо діджиталізації механізмів системного менеджменту в агробізнесі, що охоплюють розробку алгоритмів координації участі суб'єктів у спеціалізованих цифрових платформах і матрицях вибору критеріїв їх оцінки та аутсорсингових моделей, організаційній стандартизації визначення вартості бізнес-операцій із залученням грантової підтримки, впровадженні реінжинірингу бізнес-процесів і створенні діджитал-порталу системи управління регіональним агробізнесом із залученням університету як центру координації науково-інтелектуальних ресурсів, що забезпечує формування геоінвестиційного середовища розвитку системи агробізнесу.

Сформульовані в дисертації положення новизни, висновки і рекомендації є достовірними та базуються на особистих дослідженнях здобувача.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що розроблені теоретико-методичні та прикладні положення доведені до рівня конкретних пропозицій, придатних для впровадження у наукову та практичну діяльність з формування системного менеджменту в агробізнесі. Частина цих пропозицій пройшла апробацію та знайшла практичне застосування у таких напрямках: у освітньому процесі факультету економіки та менеджменту Поліського національного університету під час викладання дисциплін «Маркетинговий менеджмент», «Теорія організації», «Управління знаннями» (довідка від 23.08.2024 р. №1894/01-17); при розробці Програми економічного і соціального розвитку Житомирської області на 2023 рік, зокрема в частині алгоритму оцінювання сучасного стану соціально-економічного розвитку територій, підприємництва та інноваційно-інвестиційного потенціалу бізнес-інфраструктури (довідка від 26.12.2023 р. №08/2043/0/2-23/58); у процесі створення стратегії розвитку ТОВ «РОС АГРО» (довідка від 22.12.2022 р. №285/12-23); при формуванні збутової стратегії ТОВ «Фаворит-агро» (довідка від 20.12.2023 р. №667/12-23); у розробленні та реалізації програми цифровізації підприємства ТОВ «Дружба» (довідка від 26.06.2023 р. №119).

Таким чином, результати дослідження підтвердили свою прикладну цінність, що забезпечує їх релевантність як для академічної сфери, так і для практики системного управління в аграрному секторі.

4. Повнота висвітлення результатів дослідження в опублікованих працях

Основні результати дослідження Ляшенко Р.В. пройшли широку апробацію. За темою дисертації опубліковано 32 наукові праці. Основні результати дослідження викладені у 8 наукових працях, зокрема: 1 стаття у періодичному науковому виданні, проіндексованому в базі даних Web of Science Core Collection, та 7 – у наукових фахових виданнях України (категорія Б). Крім того, 19 наукових праць підтверджують апробацію

матеріалів дисертації, а 4 додаткові роботи відображають результати дослідження, що забезпечує повноту та системність висвітлення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи. Це свідчить про належний рівень оприлюднення результатів наукового пошуку.

5. Оцінка структури, мови і стилю дисертації, відповідність дисертації вимогам МОН України і освітньо-наукової програми

За змістом, сутністю, структурою та оформленням дисертаційна робота Ляшенко Р.В. відповідає вимогам до робіт такого профілю, містить анотацію, вступ, 3 розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Робота відзначається логічною та завершеною структурою, послідовністю викладу матеріалу й повним розкриттям змісту кожного з визначених розділів.

У першому розділі «Теоретико-методичні засади системного менеджменту в агробізнесі» – здійснено теоретико-методологічне обґрунтування сутності та структурних характеристик системного менеджменту в агробізнесі (с. 32–43); охарактеризовано концептуальні ракурси механізмів формування системного менеджменту в агробізнесі (с. 44–63); обґрунтовано детермінанти формування потенціалу ризикостійкості системного менеджменту в агробізнесі (с. 64–78).

У другому розділі «Характеристика стану та діагностика ресурсів системного менеджменту в агробізнесі» – проведено оцінювання сучасного стану розвитку агробізнесу як об'єкта системного менеджменту (с. 81–104); здійснено діагностику організаційного дизайну системного менеджменту в агробізнесі та систематизувати чинники, що стримують розвиток потенціалу адміністрування (с. 105–126); ідентифіковано та здійснено комплексний аналіз моделей та ресурсного потенціалу інституційного забезпечення системного менеджменту в агробізнесі (с. 127–142).

У третьому розділі «Стратегічні орієнтири розвитку системного менеджменту в агробізнесі» – розроблено та обґрунтовано модель формування й активізації інноваційного потенціалу екосистеми менеджменту

в агробізнесі (с. 146–161); сформовано науково обґрунтовані пропозиції щодо стратегічних детермінант розвитку системного менеджменту аграрних підприємств (с. 162–182); обґрунтовано перспективні напрями діджиталізації механізмів реалізації системного менеджменту в агробізнесі (с. 183–194).

Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (268 найменувань) і додатків (на 8 сторінках). Основний текст дисертації викладено на 182 сторінках, містить 22 рисунки, 22 таблиці.

Текст дисертаційної роботи оформлений відповідно до ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання». Список використаних джерел за усіма найменуванням відповідає ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

За своїм тематичним змістом дисертаційне дослідження відповідає вимогам ОНП «Менеджмент», що реалізується в Поліському національному університеті МОН України.

6. Ідентичність анотації та основних положень дисертації

Зміст анотації та основні положення дисертаційної роботи Ляшенко Р.В. узгоджуються між собою за формулюванням мети, об'єкта, предмета, завдань, наукової новизни та висновків. Анотація не містить відомостей, що не представлені в основному тексті дисертації.

7. Академічна доброчесність

Під час опонування дисертаційної роботи Ляшенко Р.В. та опублікованих наукових праць, у яких відображено основні результати дослідження, випадків порушення академічної доброчесності не виявлено. Використані джерела оформлені з дотриманням вимог, а виклад матеріалу відзначається авторським стилем.

8. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

Відзначаючи вагому теоретичну і практичну значимість дисертаційної роботи Ляшенко Р.В., необхідно звернути увагу на деякі положення дисертації, які можуть слугувати підставою для дискусії, та окремі недоліки, зокрема:

1. У П. 1.2 дисертаційної роботи (с. 44-64) автором досить ґрунтовно охарактеризовано теоретико-методологічні підходи до формування механізмів системного менеджменту в агробізнесі. Водночас, з метою посилення наукової аргументації та підкреслення авторського внеску, доцільним видається більш чітке узагальнення проаналізованих наукових концепцій, а також виокремлення елементів запропонованої класифікації механізмів системного менеджменту, які мають характер наукової новизни, і тих, що ґрунтуються на синтезі вже відомих підходів.

2. П. 2.2 дисертаційної роботи (с. 105-126) відзначається досить кваліфікованою багаторівневою діагностикою дизайну системного менеджменту в агробізнесі із використанням соціологічних, аналітичних та економіко-математичних методів. Водночас, значний обсяг емпіричних і методичних матеріалів дещо ускладнює сприйняття ключових авторських висновків щодо логіки переходу від діагностики внутрішнього організаційного дизайну підприємств до оцінки просторово-інфраструктурного рівня системного менеджменту агробізнесу.

3. У П. 2.3 (с. 127-143) здійснено комплексний аналіз інституційного забезпечення системного менеджменту в агробізнесі, що охоплює значну кількість рівнів, механізмів і ресурсів – від регуляторних інституцій і фінансової підтримки до цифрових платформ та менеджменту трансакційних витрат. Разом із тим, доцільно було б більш чітко виокремити авторське бачення моделі інституційного забезпечення та вказати на її відмінності від вже існуючих.

4. Позитивно оцінюючи практичну спрямованість П. 3.1 (с. 146–161), зокрема розробку алгоритмів, концептуальних положень та інноваційного

маркетингового профілю, орієнтованих на формування інноваційного потенціалу екосистеми менеджменту в агробізнесі, у т. ч. через реалізацію стратегії системного розвитку агробізнесу регіону на засадах SMART-спеціалізації (рис. 3.1; 3.2), доцільно було б більш чітко розкрити механізми імплементації запропонованих рішень на рівні конкретних суб'єктів агробізнесу, насамперед малих і середніх сільськогосподарських підприємств.

5. У П. 3.3 (с. 183-194) автором представлено деталізований виклад процесів діджиталізації механізмів системного менеджменту в агробізнесі, зокрема через концепцію діджитал-реінжинірингу, створення діджитал-порталів, командної взаємодії та інституційно-стейкхолдерської координації. Водночас значна концентрація описових і процедурних аспектів ускладнює виокремлення узагальнених наукових результатів та авторських висновків, які могли б бути подані більш деталізовано.

6. Позитивною стороною дисертаційної роботи є її належне структурне оформлення та візуалізація отриманих результатів. Проте, не всі із наведених рисунків і таблиць належним чином прокоментовані і аргументовані авторською точкою зору, мають переважно загальноінформативний характер. Зокрема висновки до окремих ілюстрацій є надто лаконічними і не містять узагальнених наукових тверджень (рис. 1.3, с. 60; рис. 1.4, с. 63; рис. 2.1, с. 96; рис. 3.3, с. 158; табл. 2.26, с. 138; рис. 3.4, с. 161 тощо).

Загалом наведені зауваження не знижують наукової та практичної цінності проведеного здобувачем дослідження, носять дискусійний характер і не впливають на загальний позитивний висновок.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Ляшенко Ружени Вікторівни на тему: «Формування системного менеджменту в агробізнесі» є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке характеризується науковою новизною і практичною цінністю.

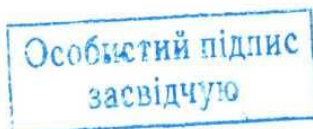
За рівнем наукової новизни і практичної цінності, змістом та оформленням, ступенем апробації й відображенням в наукових працях дисертаційна робота відповідає Наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (у чинній редакції), а її автор – Ляшенко Ружена Вікторівна заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри аграрного
менеджменту та маркетингу
Вінницького національного
аграрного університету,
доктор економічних наук, професор

Роман ЛОГОША

Заст. нає в/с *Таша* *А.А. Тростяцька*

